

Oslo, 30.10.2019

Innspill til åpen høring i Stortingets kommunal- og forvaltningskomité 5. november 2019 - *Samisk språk, kultur og samfunnsliv - Meld. St. 31 (2018-2019)*

Sex og Politikk er glade for at komiteen har initiert denne høringa om *Samisk språk, kultur og samfunnsliv* og vil takke for anledningen til å delta. Vi er glade for at Stortinget, regjeringen og Sametinget søker å enes om en mer helhetlig tilnærming til norsk samepolitikk, både i form av samlede budsjettkapitler i statsbudsjettet og i en årlig framoverskuende melding til Stortinget. Det tror vi kan synliggjøre satsninger, utvikling over tid, og bidra til en mer samlet oversikt for alle berørte parter. Vi vil også berømme meldingen for å ta opp viktige folkehelseaspekter og forhold som er relatert til Sex og Politikk arbeidsfelt; seksuell helse og rettigheter. Samtidig er det et paradoks at vi her tar opp områder som vi for resten av befolkningen tar opp i helse eller utdanningskomiteen. Sex og Politikk fokuserer vårt høringsinnspill på utfordringene innen forebyggende seksuelt helsearbeid, og seksualitetsundervisning spesifikt, når dette i begrensa grad finnes på samiske språk. Dette er noe vi arbeider med til daglig, og derfor ønsker vi å bidra med vår erfaring og perspektiver.

Sex og Politikk arbeider med seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, og et av våre kjerneområder er seksualitetsundervisning. Vi tilbyr blant annet Uke 6 og annet seksualitetsundervisningsmaterieell gratis til alle grunnskoler og videregående skoler og andre som underviser, og vårt materieell ble i forrige skoleår brukt av undervisere ved ca 45% av grunnskolene. Elever har lovfestet rett til læremidler på egen målform, jf. Opplæringsloven § 17. Vårt materieell ble fram til 2016 kun laget på bokmål. Vi ønsker å tilby vårt materieell på alle målformene i den norske skolen: bokmål, nynorsk og nordsamisk, og vi ønsker å utrede muligheten for å oversette til lulesamisk og sørsamisk. Vi har de siste årene oversatt en del av undervisningsmateriellet til nordsamisk, og fått gode tilbakemeldinger på dette. Samtidig har vi fått utfordringer i forhold til at tilpasninger er viktige når en skal tilby noe på samisk. Vi ønsker å oversette og tilrettelegge så mye som mulig av vårt materieell for samiske forhold, og derigjennom ivareta behovet for læring på eget språk, samt arbeide forebyggende og helhetlig med seksuell helse. Dette har vist seg å være et arbeid som alle ønsker skal gjøres, men som det er vanskelig å finne finansiering til. Våre «normale» støttespillere innen seksuell helse og utdanning, Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet, henviser til Sametinget, og Sametinget henviser til stort etterslep og derfor begrensede muligheter, på dette området som på mange andre.

I forbindelse med tidligere oversatt materieell til nordsamisk, har vi hatt samarbeid med bl.a. helsestasjonen i Tana, samisk språksenter i Nesseby og Amatheas kontor i Karasjøk. Materiellet for 1.-4. klasse på nordsamisk ble lansert i forbindelse med 100-årsjubileet for Sameparlamentet i februar 2017, familiematerieell for hele grunnskolen på nordsamisk ble lansert i Tromsø i november i 2018 og grunnmaterieell for 5.-7. trinn ble presentert ved skolestart i år 2019. Men dette tempoet vil skolebarn som har opplæring på nord samisk først få like mye materieell som norske barn i 2022.

Sex og Politikk vil ønske videre dialog og samarbeid med Samisk Studentforening ved NTNU, Noereh ungdomsorganisasjon mfl i kvalitetssikringen og videreutviklingen av vårt samiske materiell.

Sex og Politikk har søkt midler til videre oversetting og tilrettelegging av vårt materiell fra Sametingets tilskuddsordningen for 2019 til utvikling av læremidler for 1.- 10. årstrinn på grunnskolen og videregående opplæring vg1-vg3, på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk innenfor temaene * kropp, seksualitet og grensesetting, * forebygging av rus, vold og * overgrep og forebygging av trakassering, krenkelser og diskriminering. Innvilges vår søknad, vil vår innsats på dette feltet intensiveres i 2020, og samarbeidet med samiske aktører forankres ytterligere.

Sex og Politikk ber om at kommunal- og forvaltningskomitéen:

- 1) Framhever [helhetlig seksualitetsundervisning](#) som eksplisitt tema den forebyggende folkehelse- og livsmestringsinnsatsen for barn og unge i og fra samiske samfunn.
- 2) Tar på alvor elevens lovfestede rett til læremidler på egen målform, og tilrettelegger for reelle oversettelseskostnader og tilpasningsarbeid for å gjøre undervisning om temaer som kropp, følelser, grenser, seksualitet, identitet og kjønn relevant og tilgjengelig på samiske språk og formidlingskultur.
- 3) Legger til rette for langsiktig innsats for forebyggende arbeid gjennom helhetlig seksualitetsundervisning og fokus på seksuell helse, gjennom flerårige støtteordninger, forskning og tverrfaglig samarbeid. Økt tilskudd til Sametinget på 10 millioner i revidert nasjonalbudsjett for 2019 bør videreføres i årene som kommer.

Begrunnelse og relevans for kapitler i Meld.St.31

4.1.2 Grunnskole og videregående opplæring for samiske elever: Fastslår rett til opplæring i og på samisk for alle i grunnskolealder i samiske distrikt, og rett til opplæring i samisk for samer i videregående opplæring.

4.1.2.1 Fagfornyelsen: Slår fast at for å nå målene i fagfornyelsen er det behov for nye læremidler, og at økte tilskudd over statsbudsjettet er nødvendig.

5.4 Vold og overgrep i samiske samfunn: Sametinget understreker behovet for en helhetlig og koordinert innsats mot vold i samiske samfunn. Sex og Politikk mener at helhetlig seksualitetsundervisning tilpasset samisk språk, kultur og samfunnsliv er en viktig faktor i det forebyggende arbeidet.

6.1 LHBTI (lesbiske, homofile, bifile, trans- eller interkjønn): Her pekes det på en særlig sterk heteronormativitet og taushet om homoseksualitet i samiske samfunn. Sex og Politikk mener at helhetlig og normkritisk seksualitetsundervisning, med en dialogbasert tilnærming, er et viktig verktøy i arbeidet med å bryte tausheten og oppnå større åpenhet og aksept for ulike seksuelle orienteringer, kjønnsidentiteter og kjønnsuttrykk.

Tor-Hugne Olsen
Daglig leder i Sex og Politikk